

LITERKA

únor 2010

Nedílnou částí zájmu archivování ucelených souborů písemností je knihovna. Místo, v němž každý milovník literatury a psaného slova tráví hodiny. Zrovna nedávno jsme s kolegyní vzpomínaly na dětské výpravy za poznáním. Mnohdy velmi radostné a zajímavé. Ještě dnes mne potěší tajuplné zašeptání „mé“ knihovnice: „Něco tu pro Vás mám“. Jistě i Vy jste se vydávali na své první cesty mezi regály plné lákavých obálek. Zkuste tedy zavzpomínat na svého prvního průvodce světem tištěných textů. Práci knihovníků Vám přiblíží i únorová

Literka, která je lidem pečujícím o knihovní fondy věnována.

Prostřednictvím veršů se připomene spisovatel, dramatik a zároveň knihovník Jiří Mahen. V jednotlivých článcích se Vám představí tři generace osobností, jež mj. spojuje péče o historickou knihovnu Benediktinského opatství v Rajhradě, v současné době pod správou Památníku písemnictví na Moravě. Vladislav Dokoupil, výrazná osobnost brněnského knihovnictví,

» Editorial

» Nejbližší akce a výstavy

» Únorová literární výročí

» Malé ohlédnutí Petra Žižky

» Vladislav Dokoupil

» Opus musicum

» Tři otázky pro Jindru Pavelkovou

» Libri de bibliotheca nostra

s nímž v klášteře spolupracoval Petr Žižka, starající se spolu se svou manželkou celých padesát let o přísun literatury rajhradským občanům. Za nejmladší generaci knihovníků na 3 otázky odpovídá Jindra Pavelková.

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce

ú n o r a

Jiří Mahen: Plamínky

*Když časem v cestu vála zima,
ohničku šlehly plameny, –
a k jejich teplu utíkal se
tak často poutník znavený.
I země pohádky své dala,
útěchu, kterou uchovala
každému, kdo chce sudbu trudnou
chabými zdržet rameny.*

15. února 1864

vydala redakce Michala B. Kříže první číslo moravského satirického listu Vosa jako přílohu literárního časopisu Hvězda. Na jeho tvorbě se podíleli F. J. Kubíček užívající pseudonymu Francek a F. Brzobohatý, jehož články byly signovány např. Jora fon der Veškov, Antonín Jaborské, Kyselka či Majdalena Jaborská. Časopis reflektoval napjaté vztahy mezi Rakouskem a Pruskem. Po nejednoduchých začátcích si satirický časopis našel své příznivce, 30. června 1866 však vyšlo jeho poslední číslo. Pravidelní čtenáři si následně museli počkat pár měsíců, než Vosu „nahradily“ Veselé listy.

V únoru 1921

bylo ustanoveno jedno ze sdružení mladé umělecké generace s názvem Literární skupina. Na první schůzce v kavárně Slávii v Brně se sešli autoři, kteří již za sebou měli vydání své první knihy, např. Lev Blatný, František Götz, Josef Chaloupka, Dalibor Chalupa, Čestmír Jeřábek a Bohuš Stejskal. Stanovy spolku směřovaly především k zájmu o literární umění na Moravě. Literární skupina začala na popud Karla Haukeho a Bartoše Vlčka vydávat vlastní časopis s názvem Host. Díky zájmu mladých spisovatelů z Čech, jako Zdeňka Kalisty, Josefa Knapa ad., byla jeho redakce rozdělena na pražskou a brněnskou.

Nejbližší akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

Výstava 40 let časopisu Opus musicum

Výstava věnovaná jubileu jediného hudebního odborného časopisu na Moravě, který vychází nepřetržitě od roku 1969 do dneška.

Návštěvníkům Památníku je zpřístupněna do 28. února.

Krocení literární múzy

Semináře tvůrčího psaní, které doprovázejí literární soutěž Skrytá paměť Moravy, budou pro zájemce probíhat v těchto městech:

1. 2. – Ostrava, Ostravské muzeum, **2. 2.** – Olomouc, Vlastivědné muzeum Olomouc, **3. 2.** – Znojmo, Dům umění, Jihomoravské muzeum ve Znojmě, **9. 2.** – Prostějov, Muzeum Prostějovska v Prostějově, **10. 2.** – Vsetín, Masarykova veřejná knihovna Vsetín, **11. 2.** – Brno, Knihovna Jiřího Mahena, **16. 2.** – Žďár nad Sázavou, Knihovna Matěje Josefa Sychry, **17. 2.** – Jihlava, Městská knihovna Jihlava, **24. 2.** – Třebíč, Muzeum Vysočiny Třebíč.

Bližší informace o jednotlivých termínech najdete na webových stránkách www.muzeumbrnenska.cz.

MALÉ OHLEDNUTÍ PETRA ŽIŽKY

Vážená, tentokrát knihovnický zaměřená Literko, před padesáti lety jsem se stal knihovníkem tehdejší Místní lidové knihovny v Rajhradě (dnes Městská knihovna Rajhrad). Nezapírám, byl jsem tehdy hodně vyplašený.

Nastupoval jsem po vynikajícím knihovníkovi Josefu Papežovi, který do knihovny přinesl řadu – na tehdejší dobu – moderních metod. Zavedl sáčkový výpůjční systém, knihy balil do průhledného igelitu, začal s besedami a soutěžemi. Laťka byla nasazena hodně vysoko a já a moje manželka Milena jsme tedy museli její výšku udržet, případně ji ještě pozvednout. Zavazoval nás k tomu nejen Papežův odkaz (byl to náš velmi dobrý přítel a kolega ve škole), ale také řada významných předválečných knihovníků. Dovolím si některé jmenovat: PhDr. Karel Uhl, vynikající historiograf Rajhradu, zakladatel knihovny, Jan Krejčí, novinář, který byl druhým knihovníkem a vedoucím studentského divadelního spolku Klicpera. Z výtěžků jejich divadelních představení se do knihovny kupovaly knihy, které dnes hlídáme jako oko v hlavě. Do třetice bych jmenoval PhDr. Karla Horálka, pozdějšího vynikajícího profesora slavistiky na Karlově univerzitě v Praze. Do této knihovny a po takových bardech jsme, tedy já jako dobrovolný knihovník a moje paní jako věrná pomocnice, vstoupili. Hned na začátku jsme knihovnu stěhovali do nových prostor. Psal se rok 1959. Začali jsme s besedami pro děti a literárními besedami pro dospělé. Tady nám velmi pomáhal rajhradský básník Ivan Sabinov (Arnošt Brázdil). Protože jsme byli v budově, kde se hrála filmová představení, dělali jsme krátké relace před promítanými filmy, které byly natočeny podle literárních předloh. Knihovnu jsme stěhovali ještě jednou v roce 1987 do 1. poschodí téhož domu. Dosti však vzpomínání, přenesme se do dnešní doby. Práce knihovníka se začíná pomalu měnit. Do knihoven nastupují počítače a knihovník se s tím musí vyrovnat. Co je však důležité, technika by neměla ovládnout knihovnu, ale měla by jí pouze pomáhat. Když jsem jako kluk chodil do rajhradské knihovny, bylo nás tam – kluků i holek – mnoho. Dnes je to bohužel horší. Dětských čtenářů opravdu ubývá a na vyjadřování dětí je to znát. Myslím, že i rodiče mají na této situaci jistou vinu. Do naší knihovny chodí děti z Mateřské školy Rajhrad na pohádkové čtení. Když vezmu knihu, kterou začnu dětem číst, převládne reakce: „Tuto knihu máme na DVD“. Zeptám-li se: „A knížku nemáte?“, zní většinová odpověď: „Ne“. Z toho se dá usoudit, že i doma se dětem málo čte. Nechci dále hořekovat, ale skutečnost taková je. Po padesáti letech, když se ohlížíme, můžeme si snad říct, že jsme těm našim vynikajícím předchůdcům neudělali ostudu. Vždy nás potěšil spokojený čtenář a mrzelo nás, když jsme mu nemohli vyhovět a on od nás odcházel s prázdnýma rukama. Ale takových bylo opravdu málo. Věříme, že naše nástupkyně si v rajhradské knihovně povede dobře.

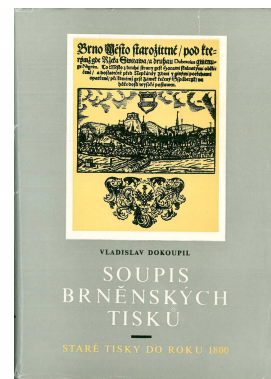
*Učitel, výtvarník a muzikant **Petr Žížka** v letošním roce ukončil své dlouholeté působení v knihovně. Aktivně se podílí na kulturním dění města Rajhradu, tedy i Památníku. Po založení Klubu přátel se stal jedním z prvních členů. Je pravidelným návštěvníkem našich akcí a zároveň přispívá i cennými radami.*

Vladislav Dokoupil

Šedesát let letos uběhne od doby, kdy klášterní knihovny na čtyřicet a více let přešly pod správu knihoven státních. Nejinak tomu bylo i v případě benediktinské knihovny v Rajhradě, kterou spravovala tehdy Univerzitní knihovna v Brně (dnes Moravská zemská knihovna). V té době pracoval v oddělení starých tisků Vladislav Dokoupil. Především jeho zásluhou byl knižní fond nejen historické benediktinské knihovny zachován v původním celku. Dokoupilovou další snahou bylo zpřístupnit získané klášterní fondy veřejnosti. Svým nástupcům a badatelům zanechal Soupis rukopisů knihovny benediktinů v Rajhradě (1966), který je dodnes badatelům cennou pomůckou.

Vladislav Dokoupil se narodil 1. května 1918 v Prostějově. Dětství prožil na Slovensku, kde byl jeho otec zaměstnaný u politické správy v Mezilaborcích, Sečovicích, Humenném, Stropkově a v Košicích. Roku 1936 odmaturoval na reálném gymnáziu v Bratislavě a následně studoval práva na Komenského univerzitě. V roce 1939 se rodina přestěhovala do Brna a Dokoupil přestoupil na Právnickou fakultu Masarykovy univerzity, kterou mohl z důvodu uzavření českých vysokých škol dokončit až po válce. Přestože vystudoval práva, budoucí praxe ho příliš nelákala. Roku 1948 složil odbornou knihovnickou zkoušku a v Univerzitní knihovně v Brně se zasloužil o vytvoření oddělení rukopisů a starých tisků.

Kromě rozsáhlé řady soupisů (Soupis rukopisů knihovny augustiniánů na Starém Brně (1957), Soupis rukopisů knihovny novoříšských premonstrátů (1954), Soupis rukopisů mikulovské dietrichsteinské knihovny (1958), Hudební staré tisky ve fondech Univerzitní knihovny v Brně (1975), Soupis brněnských tisků – staré tisky do roku 1800 (1978) ad.) vytvořil Dokoupil další významné práce, např. Pravidla jmenného katalogu (1969), Počátky brněnského knihtisku – prvotisky (1974) či Dějiny moravských klášterních knihoven ve správě Univerzitní knihovny v Brně (1972).

3 OTÁZKY pro

Jindru Pavelkovou

Památník spravuje historickou knihovnu Benediktinského opatství a zároveň Knihovnu Muzea Brněnska. Co knihovny nabízí?

Historická klášterní knihovna nabízí cca 900 rukopisů, jak středověkých, tak novověkých převážně teologického obsahu, 163 prvotisků a na 66 tisíc starých tisků a tisků z 19. a počátku 20. století. Časový záběr je tedy od začátku 10. století v rukopisné podobě až do 30. let století 20. v podobě tištěné knihy. Zhruba třetinu knihovny tvoří tisky do roku 1800. Oborově je fond velice rozmanitý – vedle biblistiky, patristiky, teologie či filozofie je zde velmi hojně zastoupena též historie, zeměpis, matematika, literatura či lékařství. Navíc knihovna dokládá vývoj a rozmanitost knižní produkce od vynálezu knihtisku jak u nás, tak i v zahraničí. Oproti tomu Knihovna Muzea Brněnska kopíruje oborový zájem pracovníků muzea. V centrálním depozitáři jsou uloženy knihy z oborů, které v současné době nejsou v muzeu personálně pokryty. Pobočkové knihovny jsou tvořeny příručními knihovnami jednotlivých pracovníků a odpovídají tedy oborově jejich zaměření.

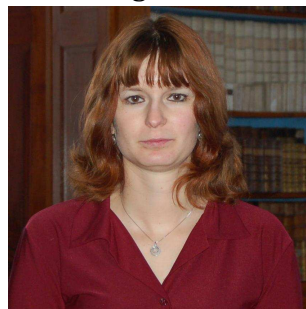
Je zájem ze strany veřejnosti o knihovní fond?

Veřejnost je v současné době stále ještě ve fázi zjišťování, že podobné fondy jsou v Rajhradě nejen uloženy, ale že jsou i přístupné. Především historický fond začíná být stále hojněji badatelsky využíván. Tato tendence samozřejmě ještě poroste úměrně s tím, jak bude knihovna moderně zpracovávána do elektronického katalogu, který zájemcům umožní z pohodlí svého domova vyhledávat a objednávat potřebné tituly. Již v tuto chvíli mohou badatelé prohledávat fond historické benediktinské knihovny ve formě historického lístkového katalogu z 19. století.

Jak se vyrovnáváte s novými trendy v knihovnictví?

Nejvíce prosazovaným trendem v současné době je především digitalizace. Památník se již čtvrtým rokem zapojuje do grantu Ministerstva kultury VISK 6, v rámci kterého nechává digitalizovat rukopisy z historické benediktinské knihovny. Vedle této digitalizace je také v průběhu katalogizace knih přístupováno k fotografování či skenování titulních listů knih. V další fázi by se tyto digitalizované obrazy měly napojovat přímo na záznam té které knihy v elektronickém katalogu. V nejbližší budoucnosti se plánuje též digitalizace mapového fondu historické knihovny.

PhDr. Jindra Pavelková vystudovala obor historie a pomocné vědy historické na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Patří k zakládající generaci Památníku písemnictví na Moravě, kam nastoupila z pozice vedoucí oddělení rukopisů a starých tisků v Moravské zemské knihovně.

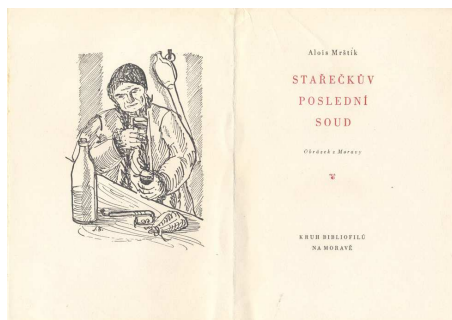
LIBRI DE BIBLIOTHECA NOSTRA

Čtyřikrát ročně připravuje Památník písemnictví na Moravě informační bulletin o přírůstcích do knihovny Muzea Brněnska s názvem Libri de bibliotheca nostra (Knihy naší knihovny). Odborná i laická veřejnost má k dispozici tento soupis nových svazků nejen v badatelně Památníku, ale zároveň v dalších knihovnách, např. v Brně, Ostravě, Opavě, Olomouci, Havlíčkově Brodě a v Praze. Pravidelně tento bulletin zasíláme členům Klubu přátel.

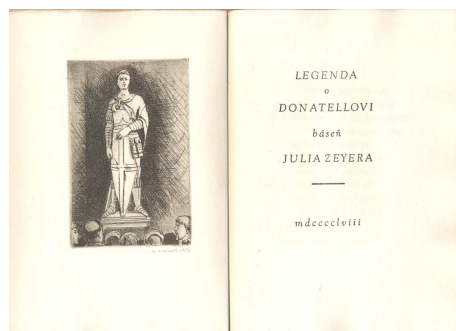
Z NAŠICH SBÍREK

Součástí Knihovny Muzea Brněnska je i sbírková knihovna Památníku písemnictví na Moravě. Mezi její poslední přírůstky patří např. bibliofilie vydané pro Kruh bibliofilů na Moravě.

Alois Mrštík: Stařečkův poslední soud

Julius Zeyer: Legenda o Donatellovi

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace

připravuje Památník písemnictví na Moravě

Klášter 1, 664 61 Rajhrad

tel. 547 229 136

e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz

www.muzeumbrnenska.cz

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková

Autoři textů: Romana Macháčková, Petra Žižka

Vychází desetkrát ročně, číslo 2, ročník 4.